

EDUSKUNNAN
APULAIKESASIAMIES

Helsinki

12.9.2012

SISÄASIAINMINISTERIÖ

13. 09. 2012

Dnro 2519/5/12

INRIKESMINISTERIET

Sisäasiainministeriö

kirjaamo@intermin.fi

Viite: lausuntopyyntö 27.6.2012 SM007:00/2012

LAUSUNTO

Sisäasiainministeriö on pyytänyt lausuntoa hallituksen esityksen luonnoksesta, joka koskee poliisilainsäädäntöä täydentävää lainsäädäntöä. Esitän lausuntonani seuraavaa.

Yleistä

Suuri osa ehdotetuista muutoksista on siten teknisluontoisia, ettei minulla laillisuusvalvojana ole tarpeen kiinnittää niihin erityistä huomiota. Olenkin keskittynyt eräisiin aineellisesti merkittäviin muutoskaavailuihin. Useimmat ovat uuteen pakkokeinolakiin kaavailtujen muutosten vastineita poliisilain puolella. Olen antanut oikeusministeriölle lausunnon luonnoksesta hallituksen esityksestä, joka koskee pakkokeinolainsäädännön muuttamista.

En tässä yhteydessä katso tarpeelliseksi enää tuoda esiin niitä kriittisiä näkökohtia, joita oikeusasiamiehen kanslian edustajat ovat esittäneet, kun heitä on eri valiokunnissa kuultu hallituksen esityksen 224/2010 vp johdosta. En myöskään katso olevan aihetta tässä yhteydessä esittää laajemmin muita laillisuusvalvonnassa havaitsemiani poliisilain muutostarpeita – luonnoksessakin todetaan, että siinä esitetään sellaisia muutoksia, joiden valmistelu on lyhyt valmistelu-aika huomioon ottaen mahdollista. Näin ollen kokonaan uusien laajojen muutosesitysten tekeminen ei tässä yhteydessä liene tarkoituksenmukaista – ministeriön tietoon jo saatettujen näkemysten lisäksi tuon tässä yhteydessä erikseen esille vain uuden poliisilain 2 luvun 6 §:n. Joka tapauksessa em. luonnoksen toteamus näyttää viittaavan siihen, että tiedossa olisi jo tarpeita tehdä eduskunnan hyväksymään uuteen poliisilakiin muitakin muutoksia, mutta ne edellyttävät pitempää valmistelu-aikaa. Tulevassa hallituksen esityksessä olisi aihetta kertoa näistä uudistustarpeista, mikäli niitä on tiedossa.

Muilta osin on toistettava edellä lausuttu: mielestäni ei ole vakuuttavasti perusteltu sitä, että lainsäätäjän vain vuosi sitten pakkokeinolain osalta hyväksymää, perustuslakivaliokunnan näkemykseen (PeVL 66/2010) perustuvaa ratkaisua olisi muutettava. Perustuslakivaliokunta totesi nimenomaan pitävänsä "perustuslaissa turvatus kotirauhan suojan kannalta välttämättömänä, että kyseinen rajoitus lisätään säännöstekstiin". Rajoituksella tarkoitetaan tässä sitä, että peitelty tiedonhankinta asunnossa ei ole sallittua.

Ehdotettu muutos samentaisi rajanvetoa peitetoimintaan. Se ei selvittäisi viranomaistoimivaltuuksia, jos ja kun rajanvetoa alettaisiin käydä esimerkiksi siitä, millainen käynti asunnossa ei vielä ole oleskelua tai siitä, oliko asunnossa käynti tiedonhankintaa vai ei ja mitä asunnossa oikein tapahtuikaan. Se, että peitetoiminta on sallittua asunnossakin, ei ole kestävä peruste esitetulle lainmuutokselle. Peitetoiminnan edellytykset ja päätöksentekomenettely yms. oikeusturvajärjestelyt ovat huomattavasti tiukemmin säädeltyjä, minkä lisäksi vain poliisilla on mahdollisuus peitetoimintaan. Peitelty tiedonhankinta tulisi myös tulla, rajavartiolaitoksen ja (suunnitelmien mukaan) puolustusvoimien käyttöön. Jo nyt peitelty tiedonhankinnan ja peitetoiminnan rajanveto on kovin tulkinnanvarainen eikä sitä pitäisi entisestään vaikeuttaa. Mitä epäselvemmäksi rajaa muokataan, sitä suurempi on vaara että peitelty tiedonhankinnan raja siirtyy tosiasiallisesti peitetoiminnan puolelle. Laajentavaan tulkintaan olisi houkutus erityisesti niillä viranomaisilla, joilla ei ole mahdollisuutta käyttää peitetoimintaa.

Pidän myös erittäin vaikeana valvoa esimerkiksi sitä, ettei "tiedonhankinnan paljastumisen estäminen" käytännössä muutu "tiedonhankinnan tehokkuuden edistämiseksi". Toisin sanoen vaarana on, että asuntoon mentäisiin, jos se on tiedonhankinnalle eduksi. Paljastumisen riskit ovat nähdäkseni ylipäättään selvästi vähäisemmät kuin peitetoiminnassa.

Poliisilaki 10:54

Tämä on ehkä ehdotuksen vaikein osa. Ylimääräisen tiedon käytöstä on säädettävä, mutta lainsäätäjällä on liikkumavaraa. Uuden poliisilain mukainen sääntely ei ole ainoa mahdollinen ja nyt ehdotetulle sääntelylle voi mielestäni nähdä perusteita. Tuomioistuimen rooli ylimääräisen tiedon käyttämisestä päätettäessä kaipaa joka tapauksessa paljon tarkempaa pohtimista ja säännös on jo tämän vuoksi korjaamisen tarpeessa jo ennen voimaantuloaan.

Totean, että ylimääräisen tiedon käyttämisen käytännön merkitys jää epäselväksi. Oikeusasiamiehen sisäasiainministeriöltä ja Tullihallitukselta saamissa raporteissa on ilmoitettu mielestäni huomattavan vähän ylimääräisen tiedon käyttöä. Viiden viimeisen vuoden (2007-2011) raporttien mukaan Tullihallituksessa ei ollut tällaisia tapauksia lainkaan ja poliisissakin on maininta vain muutamista tapauksista,